

HITTA I *JORDEBÖCKER*

DE MEDELTIDA JORDEBÖCKERNA är fåtaliga. I Riksarkivets samlingar av medeltida kameralt material ingår dock en del jordeböcker. **Codices C** innehåller bl.a. jordeboksanteckningar 1453-1520, vilka är tillgängliga på internet via SVAR. Handlingarna i **Codices D** har kyrklig proveniens, som t.ex. Uppsala domkyrkas jordebok 1376 och Vadstena klosters jordebok 1502 (de finns ännu inte i digital form).

Under 1500-talet och en bit in på 1600-talet ingick jordeböckerna under namnet **årliga räntan** i fogdarnas räkenskaper, vilka ingår i samlingen **Landskapshandlingar**. Denna samling finns tillgänglig på internet via SVAR.

Vid länsstyrelsernas tillkomst i början av 1630-talet sammanfördes jordeböckerna från de olika fögderierna till en **årlig jordebok som omfattade hela länet**. Den upptar sockenvis alla gårdar och torp uppdelade efter ägoslag: skatte- (självägande bönder), krono- och frälsehemman (kronans och adelns arrendebönder). I början av jordeboken finns ett sockenregister.

Ett exemplar av jordeboken sändes till Kammarkollegiet, ett annat till respektive länsstyrelse. I Riksarkivet Marieberg utgör Kammarkollegiets exemplar en egen samling, **Jordeböcker**. Denna samling finns tillgänglig på internet via SVAR. De jorde-

böcker som levererades till länsstyrelserna finns bevarade i landskontorets eller häradsskrivarens arkiv. Dessa arkiv finns numera i landsarkiven. Förekomsten av jordeböcker i landsarkiven syns genom markeringen X i den sista kolumnen i arkivförteckningen över jordeböcker i Riksarkivet Marieberg.

Jordeböcker upprättades årligen till 1700-talets slut. Under 1800-talet finns jordeböcker endast för 1805, 1815 och 1825, därefter först på 1870-talet. Jordeböckerna från 1870-talet var de sista som framställdes. De finns numera i Riksarkivet Marieberg (fram till 2010 förvarades de fortfarande hos Kammarkollegiet).

Både 1825 års jordebok och den senaste efter 1870 års metod har fått karaktären av arkivliggare. 1800-talets jordeböcker skiljer sig från flertalet av de tidigare jordeböckerna bl.a. däri att ägare och brukare i flertalet fall inte är namngivna.

För fastigheter efter 1800 bör man gå till ***mantalslängder*** eller ***fastighetstaxeringslängder***.

Observera att de s.k. ***bergsjordeböckerna*** för perioden 1654–1825 ingår i **Bergskollegium, huvudarkivet** (serie G1). De täcker delar av Bergslagen och övriga trakter där malmbrytning förekom.

Militiejordeböcker finns i Krigsarkivet (samlingen **Indelningsverk och jordeböcker**), samt i Riksarkivet Marieberg i **Kammarkollegiet, ämnessamlingar: Indelningsverk för armén. Utskrivnings- och roteringslängder 1630–1737.**

Även **enskilda arkiv** kan innehålla jordeböcker. Det lönar sig att söka sådana i godsarkiven från stormaktstiden. Se t.ex. **Kammarkollegiet, ämnessamlingar: Adeln och dess gods.**

Särskilda ***reduktionsjordeböcker*** uppgjordes i alla län i samband med reduktionen av adelns gods år 1680. De ingår i arkiven från **Reduktionskommissionen** (serie DIVb) och **Svenska donationskontoret** (serie DIII). Många av reduktionsjordeböckerna finns tillgängliga på internet via SVAR.

Litteratur:

Riksarkivets bestandsöversikt del 4, Kammarkivet (1995), s. 302 ff.

Sam. Hedar: *Jordebok och fastighetsregistrering*, MRA 1967–1969.

Gunnar Wirsell: *Om kronans jordeböcker 1541–1936* (1968).

RIKSARKIVET

Avdelningen för statliga arkiv

Januari 2011